

EL BIBLIOBÚS DE LA CLAUDINA Andreu Sotorra

Berta Jardí. *La bibliotecària del front*. Il·lustració de la coberta: Ignasi Font. Disseny de la col·lecció: Enric Jardí. Editorial Univers - Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 2023.

L'escriptora Berta Jardí (Barcelona, 1956) ha humanitzat amb aquesta novel·la la personalitat d'Aurora Díaz Plaja (Barcelona, 1913 - 2003), bibliotecària, escriptora de literatura per a infants i dinamitzadora de múltiples iniciatives a favor de la difusió del llibre i la lectura durant tres quarts parts del segle XX (des de la República a la Represa i la Democràcia), testimoni de la reserva cultural en plena Guerra Civil i impulsora de les primeres biblioteques infantils enmig de parcs i jardins.

«*La bibliotecària del front*» agafa com a eix principal de la novel·la —o potser caldria dir-ne documental, reportatge o ficció històrica tenint en compte que l'autora Berta Jardí ha exercit també de periodista— la gesta que una joveníssima Aurora Díaz Plaja protagonitza, amb algunes altres companyes bibliotecàries, quan viatgen amb el famós bibliobús fins al front d'Aragó, en plena Guerra Civil, per distribuir entre els soldats de les trinxeres i els ferits dels hospitals els lots de llibres que els fessin passar millor el tràngol de la batalla.

Però no és de la novel·la que vull parlar aquí, que no és ben bé l'objectiu de Cornabou, sinó de la novel·la involuntàriament “juvenil” que hi ha dins de «La bibliotecària del front». Em refereixo a un dels capítols finals, el que Berta Jardí titula «L'exili vist amb ulls d'una nena [Claudina]» i que rescata el testimoni de Claudina Molins, una editora establerta des de l'exili del 1939 a Suïssa, que Aurora Díaz Plaja va conèixer de petita quan va començar de bibliotecària en pràctiques a la Biblioteca de Canet de Mar i que, per atzar de la guerra, després que Claudina perdés la mare per una bala perduda, fugí de Barcelona quan té onze anys, deixada voluntàriament per les seves àvies a les mans d'una de les col·laboradores de la Institució de les Lletres Catalanes (Marissa), que es fa passar per la seva mare, i que amb el bibliobús que va portar uns quants escriptors a l'exili i que havia servit abans de biblioteca ambulat, arriba després amb un camió fins a França i Suïssa on es retroba amb el seu pare, que hi havia quedat bloquejat per l'esclat de la guerra quan hi era de viatge de feina.

L'escriptora Berta Jardí recull en aquest capítol el testimoni que el juny del 1977, Claudina Molins recorda per escrit, arran d'haver-se trobat casualment a la dècada dels setanta per primera vegada des de la guerra amb Aurora Díaz Plaja quan aquesta assisteix a Bolonya en un dels congressos de l'IBBY (International Board of Young).

Hi ha en aquest capítol, com deia, l'esbós —o el conte curt— d'una nova novel·la per a joves que relata, des dels ulls de la petita Claudina, les penúries dels exiliats que fan parada al nord de Catalunya, que passen unes hores amb el president Lluís Companys i que, si bé ja ha estat relatat per altres testimonis que hi van coincidir, en aquest relat de primera mà de Claudina Molins [Fragments aquí: <https://bit.ly/3s0Jd78>] té l'atractiu de reexplicar-se des de la mirada innocent d'una nena que sap que fugí de l'horror de la guerra sense entendre ben bé per què passa tot el que veu camí de França.

«La bibliotecària del front» és una novel·la de les imprescindibles per mantenir viva la Memòria Històrica i, en aquest cas, per reivindicar el paper d'una de les baules també imprescindible per a la conservació i la difusió de la lectura: les biblioteques. La dèria d'Aurora Díaz Plaja des de jove, la seva rebel·lia davant el sistema ultraclàssic que impregnava la funció bibliotecària de principis de segle XX, la iniciativa per classificar els llibres per interessos mitjançant guies les lectures que poden ser més idònies per a segons quin tipus de lectors, el seu principi solidari i valent oferint-ser per anar al front, el perill que hi corre, la reculada davant l'embat feixista i la posterior depuració que pateix —que pràcticament no se la treu del damunt fins a entrants dels anys seixanta quan finalment recupera la seva plaça a la Xarxa de Biblioteques i s'encarrega de la Biblioteca Infantil i Juvenil de la Santa Creu fins a la jubilació el 1983— la fan passar abans per mitjans de premsa dependents del règim franquista o institucions dependents dels ministeris de la Dictadura on, per descomptat, sap aprofitar els recursos que té per crear noves iniciatives, com per exemple la biblioteca per als fills dels pescadors del Port Vell a la Barceloneta.

El paper d'Aurora Díaz Plaja en la represa del sistema bibliotecari català té un moment anecdòtic, si es vol dir així, però il·lustratiu a partir

de la seva relació amb Claudina Molins, la nena d'onze anys que a Canet de Mar tenia dificultats per llegir i que acaba sent editora a Suïssa. Una relació que constata la importància de l'existència d'una biblioteca, d'un bibliotecari, d'una bibliotecària que, al marge de l'escola, al marge de la família, obri els finestrals a la lectura i desperti el millor de cada lector, ni que sigui en un moment tan cruel d'una guerra com la que van viure Aurora i Claudina i tantes Aurores i Claudines, aquí, entre el 1936 i 1939, i tantes Aurores i Claudines al món, entre el 1939 i el 1945 i, dissortadament, que han continuat i continuen vivint tantes Aurores i Claudines a tot arreu on la intolerància fa que esclati una guerra.

Enllaços d'interès

(per visionar-los, cal descarregar abans el PDF de la crítica)

Reportatge sobre la creació de les biblioteques en parcs i jardins de Barcelona (Betevé). Aquí: <https://bit.ly/3FoPrRk>

El bibliobús que va viatjar al front d'Aragó i que va servir després per evacuar exiliats a França.

El Memorial Democràtic ha publicat un còmic il·lustrat per Agustí Comotto sobre el Bibliobús del front.
